

(กสม.แถลงข่าวเดือนประจำสัปดาห์ ครั้งที่ 40/2565)

กสม. ตรวจสอบกรณีคนจนเมืองในชุมชนแออัด จ.ภูเก็ต 20 แห่ง เข้าไม่ถึงระบบสาธารณสุขปโภคพื้นฐาน
และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเร่งแก้ไข

- ชี้โครงการก่อสร้างสะพานข้ามแม่น้ำเจ้าพระยาบริเวณแยกเกียกกายขาดการมีส่วนร่วมของประชาชนและ
ชุมชน เนาะ กทม. เปิดเผยข้อมูลและรับฟังความคิดเห็นให้รอบด้าน

วันที่ 10 พฤศจิกายน 2565 เวลา 10.30 น. คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ (กสม.) โดยนายสันต์
ภัยหลีกถี้ และนางสาวศยามล ไกยูรวงศ์ กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ แถลงข่าวเดือนประจำสัปดาห์ครั้งที่
40/2565 โดยมีวาระสำคัญดังนี้

1. กสม. ตรวจสอบกรณีคนจนเมืองในชุมชนแออัด จ.ภูเก็ต 20 แห่ง เข้าไม่ถึงระบบสาธารณสุขปโภค
พื้นฐาน เหตุอาศัยอยู่ในพื้นที่ของรัฐ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเร่งแก้ไข ประกันสิทธิขั้นพื้นฐาน

นายสันต์ ภัยหลีกถี้ กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ เปิดเผยว่า ตั้งแต่ปี 2564 – 2565
คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ (กสม.) ได้รับเรื่องร้องเรียนจำนวน 5 คำร้อง เกี่ยวกับการจัดสรรที่ดิน
เพื่อที่อยู่อาศัยและการจัดระบบสาธารณสุขขั้นพื้นฐานที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตให้แก่คนจนเมือง
ในชุมชนแออัด 20 แห่งของจังหวัดภูเก็ต ครอบคลุมประชาชนมากกว่า 2,400 ครัวเรือน ซึ่งส่วนใหญ่เป็น
ชุมชนที่อาศัยและทำกินอยู่บนที่ดินของรัฐ ทำให้มีคู่กรณีเป็นหน่วยงานของรัฐ และต้องประสบปัญหาเรื่อง
กรรมสิทธิ์ในที่ดิน หลายชุมชนถูกไล่ออกจากที่พักอาศัย และไม่สามารถเข้าถึงสาธารณสุขขั้นพื้นฐานที่จำเป็น
ต่อการดำรงชีวิต เช่น ไฟฟ้า น้ำประปา ถนน สะพาน ฯลฯ ได้ หรือต้องเสียค่าใช้จ่ายในการเข้าถึงไฟฟ้าและ
ประปาในอัตราสูงกว่าคนทั่วไป เนื่องจากเป็นผู้อาศัยในที่ดินของรัฐชั่วคราว คำร้องทั้งห้านี้จึงเป็นเรื่อง
เกี่ยวกับสิทธิในที่อยู่อาศัยและสิทธิในการเข้าถึงบริการสาธารณสุขอันเป็นสิทธิขั้นพื้นฐาน

กสม. พิจารณาแล้วเห็นว่า รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 บัญญัติรับรองให้
บุคคลและชุมชนมีสิทธิใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสามารถเสนอแนะต่อหน่วยงานของรัฐ
ให้ดำเนินการใด ๆ อันจะเป็นประโยชน์ต่อประชาชนหรือชุมชนได้ รวมทั้งการจัดให้มีระบบสวัสดิการของ
ชุมชน และเป็นหน้าที่ของรัฐที่จะต้องจัดให้มีสาธารณสุขขั้นพื้นฐานที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตของ
ประชาชนอย่างทั่วถึงตามหลักการพัฒนาอย่างยั่งยืน และต้องดูแลมิให้มีการเรียกเก็บค่าบริการจนเป็นภาระ
แก่ประชาชนเกินสมควร นอกจากนี้ กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม
(ICESCR) ยังได้รับรองสิทธิของทุกคนในเรื่องการมีที่อยู่อาศัยอย่างเพียงพอด้วย ซึ่งเป็นหน้าที่ของรัฐภาคี
ที่จะต้องจัดหาหรือให้ความช่วยเหลือเรื่องที่อยู่อาศัยแก่ประชาชน ให้มีสิทธิเป็นเจ้าของที่อยู่อาศัยโดยได้รับ
การคุ้มครองทางกฎหมายในการที่จะไม่ถูกขับไล่ออกจากบ้าน เชื้อเพลิงหรือคุกคามใด ๆ โดยเฉพาะกลุ่มคนด้อยโอกาส
จะต้องได้รับและมีสิทธิเข้าถึงทรัพยากรสำหรับที่อยู่อาศัยที่เพียงพออย่างยั่งยืน

จากการตรวจสอบคำร้องหลายกรณีในประเด็นการจัดระบบสาธารณูปโภคให้แก่ประชาชนในชุมชน เห็นว่า ประชาชนในชุมชนซึ่งตั้งอยู่ในที่ดินของรัฐในจังหวัดภูเก็ตส่วนใหญ่ยังคงไม่สามารถเข้าถึงระบบสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานได้ โดยมีสาเหตุมาจากข้อจำกัดในเรื่องที่ดิน ซึ่งจะต้องได้รับอนุญาตจากหน่วยงานที่มีหน้าที่ดูแลพื้นที่ให้สามารถอยู่อาศัยได้เสียก่อน อันเป็นเงื่อนไขสำคัญในการพิจารณาว่าประชาชนจะมีสิทธิขอใช้สาธารณูปโภคจากรัฐหรือไม่ โดยเฉพาะกรณีการขอใช้ไฟฟ้าและน้ำประปาด้วยเหตุนี้ การเข้าถึงระบบสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตของประชาชนจึงยังคงไม่เกิดขึ้นจนกว่าหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะพิจารณาอนุญาตหรือจัดการปัญหาข้อพิพาทด้านที่ดินให้เป็นที่ยุติ ซึ่งต้องเป็นไปตามกระบวนการและขั้นตอนที่กฎหมายกำหนดไว้ในแต่ละประเภทที่ดิน อีกทั้งต้องใช้ระยะเวลาอันกว่าจะดำเนินการแล้วเสร็จ ทำให้ประชาชนได้รับความเดือดร้อนในการดำรงชีวิตอย่างต่อเนื่องเรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน

นอกจากนี้ แม้จากการตรวจสอบจะพบว่า หลายชุมชนเป็นชุมชนที่ตั้งอยู่ในพื้นที่เป้าหมายที่อยู่ระหว่างการดำเนินโครงการจัดที่ดินเพื่อการอยู่อาศัยภายใต้คณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติ (คทช.) ซึ่งคณะกรรมการนโยบายที่ดินจังหวัดภูเก็ต (คทช. จังหวัดภูเก็ต) ได้มีมติอนุญาตให้ประชาชนสามารถอยู่อาศัยได้เป็นการชั่วคราวไปพลางก่อน แต่ในเรื่องของการจัดให้มีสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานก็ยังคงปรากฏข้อจำกัดที่ไม่สามารถดำเนินการได้อย่างเต็มที่ เนื่องจากการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคจังหวัดภูเก็ต ยังคงยืนยันว่าพื้นที่ดังกล่าวเป็นพื้นที่หวงห้ามของทางราชการอันเกิดจากการเข้าครอบครองโดยไม่มีเอกสารรับรองตามกฎหมาย จึงไม่สามารถบริการจำหน่ายไฟฟ้าให้ได้ตามระเบียบ ประกอบกับเหตุผลเกี่ยวกับการป้องกันไม่ให้ประชาชนเข้าไปบุกรุกเขตพื้นที่ป่าสงวนหรือป่าไม้ของทางราชการ ทำให้ประชาชนยังคงไม่มีสิทธิขอใช้ไฟฟ้าจากการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคจังหวัดภูเก็ต ส่วนกรณีของการประปาส่วนภูมิภาค สาขาภูเก็ต แม้จะปรากฏว่าสามารถดำเนินการจัดให้มีบริการน้ำประปาได้ แต่ตามข้อบังคับของการประปาส่วนภูมิภาคได้กำหนดให้มีการเรียกเก็บค่าประกันการใช้น้ำในลักษณะที่แตกต่างจากประชาชนผู้ขอใช้น้ำทั่วไป กล่าวคือ ประชาชนที่อยู่อาศัยในที่ดินซึ่งมีหน่วยงานของรัฐเป็นผู้ดูแลและมีทะเบียนบ้านชั่วคราว ต้องจ่ายค่าประกันการใช้น้ำในประเภทการใช้น้ำชั่วคราวในอัตราที่สูงกว่าปกติหลายเท่า ประชาชนในชุมชนแออัดของจังหวัดภูเก็ตตามกรณีที่ร้องเรียนมายัง กสม. นี้จึงเป็นผู้ที่ได้รับผลกระทบด้านสิทธิในที่อยู่อาศัย รวมทั้งถึงอำนวยความสะดวกพื้นฐานที่เพียงพอที่จะทำให้สามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีคุณภาพ ทั้งยังถูกจำกัดสิทธิในการเข้าถึงสาธารณูปโภคจากการที่หน่วยงานของรัฐกำหนดให้การได้มาซึ่งสิทธิในที่ดินโดยการได้รับอนุญาตให้อยู่อาศัยในที่ดินของรัฐ เป็นเงื่อนไขในการเข้าถึงสาธารณูปโภค จึงเห็นว่า กรณีดังกล่าวมีการกระทำหรือละเลยการกระทำอันเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนต่อประชาชน

อย่างไรก็ดี แม้ว่าบางคำร้องอันเกี่ยวเนื่องกับการจัดสรรที่ดินเพื่อที่อยู่อาศัยและการจัดระบบสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตให้แก่คนจนเมืองในจังหวัดภูเก็ต จะอยู่ระหว่างการแก้ไขปัญหาหรือมีการแก้ไขปัญหาโดยหน่วยงานที่มีอำนาจหน้าที่แล้ว หรือเป็นเรื่องที่มีการฟ้องร้องคดีอยู่ในศาลหรือศาลมีคำพิพากษาแล้วก็ตาม แต่เพื่อเป็นการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนอย่างเป็นระบบ กสม. ในคราวประชุมด้านการคุ้มครองและส่งเสริมสิทธิมนุษยชน เมื่อวันที่ 7 พฤศจิกายน 2565 จึงมีข้อเสนอแนะในการป้องกัน

หรือแก้ไขปัญหา และข้อเสนอแนะในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
สรุปได้ดังนี้

1) ข้อเสนอแนะในการป้องกันหรือแก้ไขการละเมิดสิทธิมนุษยชน

ให้จังหวัดภูเก็ตประสานการดำเนินการร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในระดับพื้นที่ เพื่อเร่งรัดแก้ไข
ปัญหาการเข้าถึงระบบสาธารณสุขปกคของประชาชนในชุมชนที่มีการอนุญาตให้เข้าทำประโยชน์ในพื้นที่
แล้วตามโครงการจัดที่ดินเพื่อการอยู่อาศัยภายใต้คณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติ (คทช.) พร้อมกันนี้
ให้กำหนดมาตรการช่วยเหลือเบื้องต้นแก่ประชาชนในชุมชนที่อยู่ระหว่างการแก้ไขปัญหาข้อพิพาทหรือ
การจัดสรรที่ดินด้วย และให้คณะกรรมการการประปาส่วนภูมิภาค และการประปาส่วนภูมิภาค พิจารณา
แก้ไขปรับปรุงระเบียบข้อบังคับการประปาส่วนภูมิภาคในส่วนที่เกี่ยวกับการเรียกเก็บค่าประกันการใช้น้ำ
จากประชาชนที่อยู่อาศัยในที่ดินซึ่งมีหน่วยงานของรัฐเป็นผู้ดูแลและมีทะเบียนบ้านชั่วคราว โดยให้เรียกเก็บ
ในอัตราเดียวกับผู้ขอใช้น้ำทั่วไป เพื่อไม่ให้เป็นการเลือกปฏิบัติและเป็นภาระแก่ประชาชนกลุ่มดังกล่าว
ทั้งนี้ ให้ดำเนินการภายใน 90 วัน นับแต่ที่ได้รับแจ้งรายงานฉบับนี้

2) ข้อเสนอแนะในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน

ให้คณะรัฐมนตรีพิจารณากำหนดแนวนโยบายในภาพรวมโดยแยกระหว่างสิทธิในการจัดการที่ดิน
และสิทธิในการเข้าถึงบริการสาธารณะ เพื่อเป็นการอนุญาตให้หน่วยงานของรัฐหรือรัฐวิสาหกิจสามารถ
จัดทำระบบสาธารณสุขปกคที่จำเป็น ให้แก่ประชาชนในชุมชนที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ของรัฐได้ ในระหว่างการจัดสรร
ที่ดินหรือแก้ไขข้อพิพาท โดยให้เร่งรัดการดำเนินงานในภาพรวมของหน่วยงานที่รับผิดชอบ
ในการแก้ไขปัญหาตามข้อเสนอของขบวนการประชาชนเพื่อสังคมที่เป็นธรรม (ขปส.) ซึ่งคณะรัฐมนตรี
เมื่อวันที่ 1 กุมภาพันธ์ 2565 มีมติรับทราบแนวทางและมอบหมายให้หน่วยงานรับผิดชอบแก้ไขข้อพิพาท

ให้คณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติ (คทช.) และสำนักงานคณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติ
(สคทช.) เร่งรัดการดำเนินโครงการจัดที่ดินทำกินหรือที่ดินเพื่อการอยู่อาศัยในภาพรวมทั้งประเทศโดยเร็ว
และให้ชี้แจงหรือรายงานความคืบหน้าให้ประชาชนในแต่ละพื้นที่ทราบเป็นระยะ และให้กรมทรัพยากร
ทางทะเลและชายฝั่ง จังหวัดภูเก็ต และคณะอนุกรรมการนโยบายที่ดินจังหวัดภูเก็ต (คทช. จังหวัดภูเก็ต)
พิจารณาคำขออนุญาตเข้าทำประโยชน์ในพื้นที่ป่าชายเลนของชุมชนที่มีกรณีพิพาทบางแห่ง โดยคำนึงถึง
การบริหารจัดการพื้นที่ให้เกิดประโยชน์อย่างสมดุลและยั่งยืน และร่วมกันดำเนินการจัดหาพื้นที่แห่งใหม่
สำหรับจัดสรรเป็นที่อยู่อาศัยให้แก่ประชาชนชุมชนในพื้นที่พิพาท

ทั้งนี้ให้องค์การบริหารส่วนจังหวัดภูเก็ต พิจารณาเกี่ยวกับนโยบายขอคืนพื้นที่ซึ่งกำหนดไว้ใช้
ประโยชน์ของชุมชนบางแห่งตามคำร้อง โดยคำนึงถึงการบริหารจัดการให้เกิดประโยชน์อย่างสมดุลและ
ยั่งยืนด้วย

2. กสม. ชี้โครงการก่อสร้างสะพานข้ามแม่น้ำเจ้าพระยา ใกล้รัฐสภา ขาดการมีส่วนร่วมของประชาชนและชุมชน เนาะ กทม. เปิดเผยข้อมูลและรับฟังความคิดเห็นอย่างรอบด้าน

นางสาวศยามล ไกยูรวงศ์ กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ เปิดเผยว่า คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ (กสม.) ได้รับเรื่องร้องเรียนเมื่อเดือนธันวาคม 2564 ระบุว่า โครงการก่อสร้างสะพานข้ามแม่น้ำเจ้าพระยาบริเวณแยกเกียกกาย ของกรุงเทพมหานคร (กทม.) ซึ่งมีการสำรวจ ศึกษา ออกแบบ และประเมินผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมตามลำดับขั้นตอนมาตั้งแต่ปี 2547 เป็นโครงการที่ส่งผลกระทบต่อประชาชนที่อาศัยบริเวณชุมชนกำแพงเพชร 5 แขวงพญาไท เขตพญาไท ประมาณ 15 - 20 คริวเรือน เนื่องจากต้องถูกเวนคืนที่ดินและสิ่งปลูกสร้าง รวมทั้งส่งผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การผังเมือง งบประมาณของแผ่นดิน และความปลอดภัยของอาคารรัฐสภา อีกทั้งการดำเนินโครงการไม่จัดให้มีการรับฟังความคิดเห็นจากประชาชนและผู้เชี่ยวชาญเฉพาะอย่างเพียงพอ ประชาชนยังไม่ได้รับทราบรายละเอียดโครงการ และเมื่อประชาชนขอทราบข้อมูล กลับได้รับการปฏิเสธว่าไม่สามารถเปิดเผยได้ เนื่องจากเป็นข้อมูลที่ไม่ต้องเปิดเผยตามกฎหมายว่าด้วยข้อมูลข่าวสารของราชการ จึงขอให้ตรวจสอบ

กสม. ได้พิจารณาข้อเท็จจริงจากผู้ร้อง หน่วยงานผู้ถูกร้อง หลักกฎหมาย และหลักสิทธิมนุษยชนที่เกี่ยวข้องแล้วเห็นว่า รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 57 ซึ่งใช้บังคับในขณะที่มีการเริ่มสำรวจและออกแบบโครงการได้ให้การรับรองสิทธิของบุคคลในการได้รับข้อมูล คำชี้แจง และเหตุผลจากหน่วยงานราชการ หน่วยงานของรัฐ ก่อนการอนุญาตหรือการดำเนินโครงการหรือกิจกรรมใดที่อาจมีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและคุณภาพชีวิตของชุมชนท้องถิ่น โดยรัฐจะต้องจัดให้มีกระบวนการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนอย่างทั่วถึงก่อนดำเนินการ ประกอบกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 43 ได้ให้การรับรองสิทธิบุคคลและชุมชนในการมีส่วนร่วมในการจัดการบำรุงรักษา และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม รวมทั้งสามารถเสนอแนะต่อหน่วยงานของรัฐให้ดำเนินการหรืองดเว้นการดำเนินการใดอันจะกระทบต่อความเป็นอยู่อย่างสงบสุขของประชาชนหรือชุมชนได้ โดยมาตรา 58 รัฐมีหน้าที่ต้องจัดให้มีการรับฟังความคิดเห็นของผู้มีส่วนได้เสีย ประชาชนและชุมชนที่เกี่ยวข้องก่อนดำเนินการใด ๆ ของรัฐที่อาจมีผลกระทบต่อชุมชนด้วย

จากการตรวจสอบข้อเท็จจริงปรากฏว่า โครงการมีระยะทาง 5.9 กิโลเมตร ตั้งแต่ถนนเลียบทางรถไฟสายใต้ ผ่านถนนจรัญสนิทวงศ์ ข้ามแม่น้ำเจ้าพระยา บริเวณแยกเกียกกาย มีทางยกระดับต่อไปบนถนนทหารข้ามแยกสะพานแดง แยกเทอดคำริห์ ข้ามทางรถไฟ เลี้ยวซ้ายตามถนนกำแพงเพชร 5 ผ่านแยกสะพานดำตามแนวถนนกำแพงเพชร ไปสิ้นสุดโครงการบริเวณถนนพหลโยธิน โดยวัตถุประสงค์ของโครงการเดิมถูกกำหนดเพื่อรองรับรัฐสภาแห่งใหม่และศูนย์คมนาคมพหลโยธิน แต่ปัจจุบันที่ดินบริเวณที่จะพัฒนาเป็นศูนย์คมนาคมพหลโยธิน ได้ถูกพัฒนาเป็นที่ตั้งของศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง และศูนย์ซ่อมบำรุงรถไฟแล้ว ประกอบกับสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ให้ข้อเท็จจริงสรุปว่า นับแต่ กทม. เริ่มดำเนินโครงการได้มีประเด็นคัดค้านและข้อโต้แย้งจากหลายภาคส่วน รวมทั้งรัฐสภาได้มีหนังสือคัดค้านมาต่อเนื่องตั้งแต่ปี 2554 โดยเห็นว่าโครงการจะส่งผลกระทบต่อความปลอดภัยบริเวณอาคารรัฐสภาจากการออกแบบแนว

สะพานที่เชื่อมถนนบริเวณด้านหน้าตัวอาคารในระดับสูงเทียบเท่าชั้น 3 ของอาคาร ซึ่งมีความเสี่ยงต่อการก่อวินาศกรรมได้โดยง่าย อีกทั้งโครงการอาจส่งผลกระทบต่อด้านอื่น ๆ อีกหลายประการ จึงอาจไม่มีความเหมาะสมและไม่มีความจำเป็นในสถานการณ์ปัจจุบัน

สำหรับประเด็นการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้น แม้ที่ผ่านมาโครงการได้มีการจัดทำรายงานการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม (Environmental Impact Assessment: EIA) หรือรายงาน EIA เมื่อช่วงปี 2553 - 2558 โดยจัดให้มีการประชาสัมพันธ์และกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนแล้ว แต่การดำเนินการดังกล่าวผ่านมาแล้วเป็นระยะเวลายาวนาน ส่งผลให้สภาพการจราจรและโครงข่ายคมนาคมขนส่งเปลี่ยนแปลงไป ประกอบกับรายงาน EIA ดังกล่าวยังไม่ผ่านการพิจารณาของคณะกรรมการผู้ชำนาญการพิจารณารายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม (กชก.) ด้วยเหตุผลเรื่องกระบวนการมีส่วนร่วม สอดคล้องกับผลการลงพื้นที่ของพนักงานเจ้าหน้าที่สำนักงาน กสท. เมื่อเดือนมกราคม 2565 ที่พบว่า ผู้มีส่วนได้เสียซึ่งเป็นผู้ได้รับผลกระทบโดยตรงในพื้นที่ชุมชนกำแพงเพชร 5 และในพื้นที่ฝั่งธนบุรีหลายราย ไม่ได้รับทราบข้อมูลข่าวสารหรือเข้าร่วมในกระบวนการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนมาตั้งแต่เริ่มต้นการดำเนินโครงการนี้ จึงถือว่ายังขาดการประชาสัมพันธ์และการจัดกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างทั่วถึงและครอบคลุมผู้มีส่วนได้เสียตั้งแต่กระบวนการรับฟังความคิดเห็นในขั้นต้นจนถึงขั้นการโต้แย้ง ทบทวนความเหมาะสมของโครงการ ทั้งประชาชนยังมีอุปสรรคในการเข้าถึงข้อมูลที่อยู่ในความครอบครองของหน่วยงานรัฐ ซึ่งไม่เป็นไปตามหลักการมีส่วนร่วมที่กฎหมายและพันธกรณีระหว่างประเทศที่ประเทศไทยเป็นภาคีให้การรับรองไว้ จึงเป็นการกระทำหรือการละเลยการกระทำอันเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชน ส่วนประเด็นการเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ที่จะเกิดขึ้นในอนาคต ในชั้นนี้ยังไม่ปรากฏว่า กทม. มีกระทำหรือการละเลยการกระทำอันเป็นการละเมิดแต่อย่างใด

ด้วยเหตุผลข้างต้น กสท. ในคราวประชุมด้านการคุ้มครองและส่งเสริมสิทธิมนุษยชน เมื่อวันที่ 7 พฤศจิกายน 2565 จึงมีข้อเสนอแนะในการป้องกันหรือแก้ไขปัญหา และข้อเสนอแนะในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนต่อ กทม. สรุปได้ดังนี้

1) ข้อเสนอแนะในการป้องกันหรือแก้ไขการละเมิดสิทธิมนุษยชน

ให้ กทม. จัดให้มีการเผยแพร่ข้อมูลเกี่ยวกับโครงการ และการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนก่อนเริ่มดำเนินโครงการใหม่ โดยให้ผู้มีส่วนได้เสียและประชาชนทั่วไปได้รับรู้รับทราบและมีความเข้าใจเกี่ยวกับโครงการ สามารถแสดงความคิดเห็น เสนอแนะ แจ้งข้อห่วงกังวล ผลกระทบและความเดือดร้อนหรือเสียหายได้อย่างมีอิสระและครบถ้วนตามหลักการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างแท้จริง โดยเมื่อได้รับฟังความคิดเห็นของประชาชน แล้วปรากฏว่าการดำเนินโครงการก่อให้เกิดผลกระทบต่อประชาชนมากกว่าที่เผยแพร่ข้อมูลไว้ ให้พิจารณาทบทวนถึงความเหมาะสมและความจำเป็นในการดำเนินโครงการ หากจำเป็นต้องดำเนินโครงการต่อไป ต้องจัดทำมาตรการป้องกัน แก้ไข หรือเยียวยาความเดือดร้อนหรือเสียหายให้แก่ประชาชนหรือชุมชนที่ได้รับผลกระทบอย่างเป็นธรรมและได้สัดส่วนกับความเดือดร้อนหรือเสียหายที่เกิดขึ้น รวมทั้งต้องกำหนดให้มีมาตรการติดตามตรวจสอบและเฝ้าระวังผลกระทบในการปฏิบัติงาน

ทั้งในระยะก่อสร้างและระยะเปิดใช้แนวเส้นทางโครงการอย่างเคร่งครัด นอกจากนี้ให้เปิดเผยข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับโครงการ และต้องจัดให้ประชาชนเข้าถึงข้อมูลหรือข่าวสารดังกล่าวได้โดยสะดวก ทั้งนี้ ให้ดำเนินการภายใน 90 วัน นับแต่วันที่ได้รับแจ้งรายงานฉบับนี้

2) ข้อเสนอแนะในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน

ให้ กทม. ให้ข้อมูลและอธิบายขั้นตอนการใช้สิทธิต่าง ๆ โดยละเอียดเป็นรายบุคคลแก่บุคคลที่ได้รับผลกระทบจากการเวนคืน พร้อมทั้งให้คำแนะนำอย่างเพียงพอต่อการพิจารณาตัดสินใจ อาทิ กระบวนการอุทธรณ์ค่าทดแทนตามขั้นตอนของกฎหมายว่าด้วยการเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ รวมทั้งเปิดโอกาสให้ผู้ถูกเวนคืนสามารถหีบขกราคาประเมินที่ดินและอสังหาริมทรัพย์โดยวิธีอื่น ๆ ที่เหมาะสมกับลักษณะทรัพย์สินที่ซื้อขายกันจริงตามท้องตลาด เพื่อพิจารณาชดเชยเยียวยาค่าทดแทนที่เป็นธรรม และให้คิดคำนวณเงินค่าทดแทนที่เป็นธรรมและเยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้นให้แก่ผู้ถูกเวนคืนให้ครอบคลุมถึงมาตรฐานที่เพียงพอต่อการครองชีพในปัจจุบัน รวมทั้งวิถีชีวิตและการประกอบอาชีพที่ต้องเปลี่ยนแปลงไปโดยคุณค่าหรือประโยชน์ที่ได้รับนั้นต้องไม่น้อยกว่าเดิมก่อนที่จะถูกเวนคืนด้วย

สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

10 พฤศจิกายน 2565